

ДИНИЙ МУТААССИБЛИК:

МОҲИАТ, МАҚСАДЛАР ВА ОЛДИНИ ОЛИШ
ЙЎЛЛАРИ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИ ҲУЗУРИДАГИ
ТОШКЕНТ ИСЛОМ УНИВЕРСИТЕТИ
ИСЛОМШУНОСЛИК ИЛМИЙ-ТАДҚИҚОТ
МАРКАЗИ

ДИН ИШЛАРИ БЎЙИЧА ҚЎМИТА

А.ҲАСАНОВ, О.ЮСУПОВ, К.ШЕРМУҲАМЕДОВ,
У.ҒАФУРОВ, Ж.КАРИМОВ

**ДИНИЙ МУТААССИБЛИК:
МОҲИЯТ, МАҚСАДЛАР
ВА ОЛДИНИ ОЛИШ
ЙЎЛЛАРИ**

Қайта нашр

«Тошкент ислом университети»
нашриёт-матбаа бирлашмаси
Тошкент – 2017

УЎК: 323.285:316.647.7:2

66.3(5Ў)3

86.38

Д 53

Диний мутаассиблик: моҳият, мақсадлар ва олдини олиш йўллари [Матн] / А. Ҳасанов [ва бошқ.]. - Тошкент : Тошкент ислом университети, 2017. - 160 б.

КБК 86.38

Масъул муҳаррир:

Ортиқбек Юсунов, фалсафа фанлари номзоди, доцент

Тақризчилар:

Зоҳиджон Исломов, филология фанлари доктори, профессор
Абдумутал Закурлаев, юридик фанлари номзоди, доцент

Китобда ислом динининг тинчликпарварлик, бағрикенглик моҳияти, диний мутаассиблик, экстремизм ҳамда терроризмнинг салбий жиҳатлари кенг қамровли маълумотлар ва далиллар асосида ёритилган. Шунингдек, соф исломий тушунчаларнинг соғлом ва маърифий мазмунлари ҳамда бугунги кунда фаолият юритаётган диний-экстремистик ҳаракатлар томонидан ислом асосларининг гаразли мақсадларда бузиб талқин қилиниши муқаддас динимиз моҳиятига буткул зид экани Куръони карим оятлари, ҳадислар, машҳур уламоларнинг фикрларига таянган ҳолда очиб берилган.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Дин ишлари бўйича қўмитанинг №675-сонли хулосаси асосида тайёрланди.

ISBN 978-9943-4827-8-4

© «Тошкент ислом университети»
нашриёт-матбаа бирлашмаси, 2017.

© Тошкент ислом университети Ислому
шунослик илмий-тадқиқот маркази, 2017.

КИРИШ

Бугун замон талаб қилаётган дунёвий билимлар билан бирга, инсон ҳаётининг маъно ва мазмунини англадиган, эзгулик, меҳр-оқибат, бағрикенглик каби фазилатлардан сабоқ берадиган диний билимларни ҳам пухта ўзлаштирган одамгина давримизнинг кескин ва мураккаб саволларига жавоб топа олади.

Ислом Каримов

Мамлакатимизда ҳукм сураётган тинчлик ва озоишталик, динлараро бағрикенглик, миллатлараро тотувлик ҳамда ҳамжиҳатлик юртимиз тараққиёти йўлида амалга оширилаётган эзгу ишларнинг мустақкам асоси бўлиб хизмат қилмоқда. Лекин ғоялар кураши авж олаётган XXI асрда дунёда тинчлик ва барқарорликни таъминлаш йўлида ҳал этилиши зарур бўлган кўплаб муаммолар юзага келаётгани, кишиларнинг осуда ҳаётини издан чиқаришга қаратилган янги шаклдаги таҳдидларнинг кун сайин пайдо бўлаётгани ва бунинг натижасида бузғунчи ғоялар мафкура майдонини қуршаб олаётгани барчамиздан огоҳлик ва хушёрликни талаб этмоқда.

Бугунги кунда дунёнинг турли ҳудудларида, хусусан, Яқин Шарқ минтақасида рўй бераётган ижтимоий-сиёсий жараёнлар, зиддиятли тўқнашувларга теран қараш ҳиссини ошириш, ҳар қандай кўринишдаги таҳдидларга қарши маънавий-маърифий

ишларни замон талаблари асосида ташкил этиш, ёшларни турли мафкуравий хуружлардан ҳимоя қилишда кишилиқ жамияти олдида бир қатор комплекс вазифаларни ҳал этиш долзарб бўлиб турибди. Ушбу масалаларга тўхталиб, Биринчи Президенти-миз Ислон Каримов 2013 йил 31 августда «Шаҳидлар хотираси» хиёбонида ўтказилган маросимда уламо-лар, жамоатчилик вакиллари билан суҳбат чоғида «Бундай ғаразли кучларнинг асосий нияти – ҳали ҳаётий тажрибаси, сиёсий-ижтимоий савияси етарли бўлмаган, содда ва ғўр ёшларни йўлдан уриш, ўзининг қабих ниятлари йўлида фойдаланиш эканини ҳеч қачон унутмаслигимиз керак. Фақатгина мустақил фикрлайдиган, имон-эътиқоди мустаҳкам, ота-боболаримиздан мерос бўлиб келаётган эзгу қадриятларга садоқатли бўлган инсонгина бундай қутқуларга учмаслиги, тўғри йўлдан адашмаслиги мумкин. Бунинг учун, албатта, биринчи навбатда фарзандларимизни юксак билим ва маънавий фазилатлар билан қуроллантиришимиз лозим. Уларга биз учун муқаддас бўлган ислон динининг чинакам инсоний моҳиятини, унинг тинчлик, яхшилиқ, меҳр-шафқат, ҳамжиҳатлик дини эканини тўғри тушунтириб беришимиз керак. Бизга ёт ва беғона бўлган турли зарарли оқимлардан ҳимояланиш учун одамларга бу борадаги бор ҳақиқатни етказиш зарур. Таъбир жоиз бўлса, бундай хавф-хатарлардан одамларни, авваламбор, ёш авлодни ҳақиқат билан ҳимоя қилиш керак»¹, дея алоҳида таъкидлаганлар. Шу мақсадда, диний мутаассиблик, экстремизмнинг келиб чиқиши, уларга молиявий, руҳий кўмак берувчи радикал диний-сиёсий ташкилотларнинг фаолияти, ғоялари ва ғаразли мақсадларининг таҳлилига

¹ Аждодлар хотираси муқаддас // «Тошкент оқшоми» газетаси. 2013 йил 1 сентябрь, 177-сон.

бағишланган тизимли тадқиқот яратиш ҳамда кенг жамоатчиликка етказиш муҳим аҳамият касб этади.

Эътиборингизга ҳавола этилаётган ушбу китобда муқаддас динимизнинг тинчлик, бағрикенглик моҳияти, жамият ҳаётида барқарорликка эришишда тинчликпарвар ислом дини ғояларидан фойдаланиш масалалари, шунингдек, диний мутаассиблик, экстремизм ҳамда терроризмнинг салбий жиҳатлари, соф исломий тушунчаларнинг соғлом ва маърифий талқинлари ҳамда бугунги кунда фаолият юритаётган диний-экстремистик ҳаракатлар тарғиб қилаётган бузғунчи ғоялар ислом динининг асл моҳиятига умуман зид экани Куръони карим оятлари, ҳадислар, машхур улаомларнинг фикрларига таянган ҳолда таҳлил қилинган.

Шу нуқтаи назардан қараганда, Аҳаджон Ҳасанов, Ортиқбек Юсупов, Комилжон Шермухамедов, Уйғун Ғафуров, Жамолиддин Каримовлардан иборат муаллифлар гуруҳи тайёрлаган мазкур китоб ўқувчиларда диний омил билан боғлиқ турли таҳдидларнинг олдини олиш, диний мутаассибликка қарши ғоявий кураш борасидаги тарғибот-ташвиқот ишларида кенг фойдаланиш, ёшларда уларга қарши ғоявий иммунитетни мустаҳкамлашда атрофлича билим ва кўникмалар ҳосил бўлишига хизмат қилади, деб умид қиламиз.

МУНДАРИЖА

Кириш	3
I БОБ. ИСЛОМ – ТИНЧЛИК, БАҒРИКЕНГЛИК ВА МАЪРИФАТ ДИНИ	
1.1. Тинчликпарварлик ислом динининг моҳияти	6
1.2. Ислому динида бағрикенглик гоёлари	13
1.3. Ислому – билим ва маърифату дини	23
II БОБ. ДИНИЙ МУТААССИБЛИК, ЭКСТРЕМИЗМ ВА ТЕРРОРЧИЛИКНИНГ ШАКЛЛАРИ, ГОЯВИЙ ИЛДИЗЛАРИ ҲАМДА ЗАМОНАВИЙ КЎРИНИШЛАРИ	
2.1. «Мутаассиблик», «экстремизм» ва «терроризм» тушунчаларининг мазмун-моҳияти	34
2.2. Диний мутаассиблик ва экстремизм келиб чиқишининг тарихий-ижтимоий илдизлари	45
2.3. Марказий Осиё минтақасида фаолияти кузатилган диний-экстремистик ҳаракатларнинг ўзига хос хусусиятлари	51
2.4. Соғлом ва маърифий мазмунга эга бўлган соф исломий тушунчаларнинг гаразли мақсадларда талқин этилиши	66
III БОБ. ДИН НИҚОБИДАГИ МАФКУРАВИЙ ТАҲДИДЛАРДАН АСРАШНИНГ МАЪНАВИЙ-МАЪРИФИЙ ЙЎЛЛАРИ ВА ВОСИТАЛАРИ	
3.1. Ёшлар – дин ниқобидаги мафкуравий таҳдидларнинг асосий объектлари: муаммолар ва вазифалар	106
3.2. Диний мазмундаги маҳсулотларни экспертиза қилиш тизимининг дин ниқобидаги мафкуравий таҳдидларга қарши курашдаги аҳамияти	112
3.3. Ёшларда интернетдаги ёт гоёларга қарши мафкуравий иммунитетни шакллантиришининг долзарб масалалари	123
Хулоса	137
Изоҳлар	141
Фойдаланилган манба ва адабиётлар рўйхати	152